

0029

۱۰۰

۱

۲۲۲

ملاک کور

بسم الله الرحمن الرحيم

WWW.KUTAB.IR

سرشناسه: مطهری، مرتضی، ۱۲۹۸-۱۳۵۸
عنوان و نام پدیدآور: اخلاق اسلامی / مرتضی مطهری؛ تنظیم و چینش طرح
مطالعاتی: سید محمد صالح هاشمی گلپایگانی؛ کاری از دبیرخانه بینش مطهر
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۹۴۸-۳۱-۷
موضوع: اخلاق اسلامی
شناسه افزوده: دبیرخانه بینش مطهر
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۲ ۳ الف م ۶ BP۲۴۷/۸
رده‌بندی دیوینی: ۲۹۷/۶۱
شماره کتابشناسی ملی: ۳۲۱۴۱۴۸

اخلاق اسلامی

تألیف: مرتضی مطهری

تنظیم و چینش طرح مطالعاتی: سید محمد صالح هاشمی گلپایگانی

ویراستار و صفحه‌آرا: علیرضا مرادی

طراح جلد: محمدرضا عباسی

ناشر: بینش مطهر محل نشر: تهران

چاپ و صحافی: مرکز چاپ و نشر اسراء

چاپ اول: ۱۳۹۷ - شمارگان: ۲۰۰۰

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

* لطفاً نظرات ارزشمند خود را به دبیرخانه بینش مطهر یا به آدرس

hashemi4693@gmail.com ارسال نمایید.

* جهت راه‌اندازی طرح و هماهنگی امور مربوطه با دبیرخانه تماس حاصل فرمایید.

تلفن: ۰۲۱-۲۲۲۳۸۰۴۹ و ۰۲۱-۲۲۶۷۶۵۳۸ و ۰۲۱-۲۲۶۷۶۵۳۸

آدرس: تهران، خیابان دکتر شریعتی، نرسیده به میدان قدس، خیابان رضایی، خیابان
جورابچی، کوچه عابدی، بن‌بست اطلسی، پلاک ۹۰، مؤسسه فرهنگی بینش مطهر.

آدرس سایت: www.bineshemotahar.ir

فهرست مطالب

۱۱.....	مقدمه

فصل اول: مباحث مبنایی

۱۵.....	درس اول: بحران‌های معنوی و اخلاقی در عصر حاضر

۱۵.....	ک سوالات انگیزشی و امتحانی

۱۶.....	ارزش نظری و ارزش عملی یک نظریه

۱۷.....	امکان یا عدم امکان تفکیک میان حقیقت و منفعت

۱۸.....	بحران‌های حل‌ناشدنی

۲۱.....	نمونه‌هایی از بحران‌های جهان امروز

۲۱.....	۱. روی آوردن به مخدرات

۲۲.....	۲. افزایش خودکشی‌ها

۲۳.....	۳. خالی ماندن ساعات فراغت

۲۳.....	۴. ازدیاد بیماری‌های عصبی و اختلالات روانی

۲۴.....	۵. عصبان جوانان

۲۵.....	۶. کمبود عواطف

۲۷.....	۷. از هم گسیختگی نظام خانوادگی

۲۸.....	۸. مسئله گرسنگی

۲۹.....	۹. آلودگی محیط زیست

۳۰.....	تمثیل توئین بی

۳۱.....	تمثیلی دیگر

۳۱.....	ریشه اصلی مشکلات

۳۳.....	راه‌حل‌های ناموفق

۳۳.....	۱. ضمیمه ایدئولوژی به علم

۳۳.....	۲. نیاز به روشنفکری

۳۵.....	۳. عرفان منهای مذهب!

۳۵.....	بازگشت به ایمان

۳۷.....	درس دوم: اخلاق بی‌پشتوانه و مسئله «خودی»

۳۷.....	ک سوالات انگیزشی و امتحانی

۳۹.....	علت نیاز به اخلاق و اهمیت مسئله خودی

۴۰.....	ریشه و طریق پابندی به فضایل اخلاقی

۴۲	..... عدم امکان اخلاق منهای توحید
۴۳	..... انواع «خود» و «خودپرستی»
۴۳	..... الف. خود شخصی
۴۳	..... ب. خود خانوادگی
۴۴	..... ج. خود ملی
۴۵	..... سخن گوستاو لوبون
۴۶	..... دو گونه مبارزه با «خودی»
۴۸	..... نگاه دین به مبنای فضایل اخلاقی
۵۰	..... امام حسین علیه السلام و فضایل اخلاقی

فصل دوم: محور اخلاق اسلامی

۵۴	..... درس سوم: کرامت نفس در قرآن و حدیث
۵۴	..... ک. سوالات انگیزشی و امتحانی
۵۵	..... عزت نفس
۶۰	..... نفاست نفس
۶۱	..... غیرت
۶۲	..... آیا تناقض است؟

فصل سوم: مفاهیم اخلاقی اسلام

۶۷	..... درس چهارم: توکل (۱)
۶۷	..... ک. سوالات انگیزشی و امتحانی
۶۸	..... تعریف و تفسیر توکل
۶۹	..... تفسیر اول
۷۰	..... تفسیر دوم
۷۱	..... لغت «توکل» کدام تفسیر را تأیید می کند؟
۷۳	..... داستان ابراهیم ادهم و شقیق بلخی
۷۴	..... تحلیل داستان
۷۵	..... مرد بادیه نشین و رسول خدا صلی الله علیه و آله
۷۵	..... توکل در قرآن
۷۶	..... توکل نوح پیامبر علیه السلام
۷۷	..... توکل در داستان حضرت موسی علیه السلام و قوم بنی اسرائیل
۷۹	..... سخن ابوذر در جنگ بدر

۷۹	توکل ابراهیم علیه السلام و قومش
۸۰	دستور توکل به پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله
۸۱	مفهوم توکل در آیه دیگر
۸۲	آیه سوره طلاق
۸۳	پرسش و پاسخ
۸۸	درس پنجم: توکل (۲)
۸۸	که سوالات انگیزشی و امتحانی
۸۹	ارکان توکل
۹۰	سخن امیر المؤمنین علیه السلام
۹۲	توجه فلسفی توکل
۹۲	شواهدی از قرآن و حدیث
۹۴	داستان بیماری و شفای موسی بن عمران
۹۵	مرد زاهد و درخواست روزی بی واسطه
۹۵	روش دعا و مورد درخواست در کلام نبی اکرم صلی الله علیه و آله
۹۶	حماسی بودن توکل در قرآن
۹۷	خطاب موسی علیه السلام به جوانان قومش
۹۷	پاسخ شعیب علیه السلام و قومش به طبقه مستکبر
۹۸	پاسخ قرآن به منافقان
۹۹	پاسخ پیامبران به مخالفان
۱۰۱	حد توکل
۱۰۱	پرسش و پاسخ
۱۰۹	درس ششم: رضا و تسلیم
۱۰۹	که سوالات انگیزشی و امتحانی
۱۱۰	طرح اشکال
۱۱۱	دعا و اصل رضا
۱۱۱	برخی تکالیف اسلامی و اصل دعا
۱۱۲	نارضایتی خدا و اصل رضا
۱۱۲	«حَبَّ فی الله و بغض فی الله» و اصل رضا
۱۱۳	دو حدیث نبوی صلی الله علیه و آله
۱۱۴	گناه «راضی بودن به معصیت» و اصل رضا

۱۱۵.....	دو نکته از حضرت امیر علیه السلام
۱۱۵.....	نکته‌ای درباره یهودیان زمان پیامبر صلی الله علیه و آله
۱۱۶.....	پاسخ به اشکال
۱۱۷.....	تفسیر اصل رضا
۱۱۸.....	نمونه‌ای از رضای حقیقی
۱۱۸.....	رضا، یکی از اسباب سعادت بشر
۱۲۰.....	پرسش و پاسخ
۱۲۹.....	درس هفتم: رضا و صبر
۱۲۹.....	ک سوالات انگیزشی و امتحانی
۱۳۰.....	رضای فکری
۱۳۱.....	فیلسوفان خوشبین و فیلسوفان بدبین
۱۳۲.....	توجه مسئله ضرور
۱۳۲.....	رضای قلبی
۱۳۳.....	تحمیلی نبودن مقام رضا
۱۳۳.....	تلاش برای تعیین مرز میان رضا و نارضایتی
۱۳۴.....	حل مشکل به زبان ساده
۱۳۵.....	راه نیل به مقام رضا
۱۳۷.....	پرسش و پاسخ
۱۴۳.....	صبر
۱۴۳.....	معنی و اقسام صبر
۱۴۶.....	سخن بی‌اساس کسروی
۱۴۸.....	سخن بی‌پایه شبلی
۱۴۹.....	نگاهی به آیات قرآن در باب صبر
۱۴۹.....	صبر در میدان جنگ
۱۵۰.....	شهید، سرمایه تربیتی یک ملت
۱۵۳.....	درس هشتم: صبر
۱۵۳.....	ک سوالات انگیزشی و امتحانی
۱۵۴.....	دسته‌بندی آیات قرآن درباره صبر
۱۶۰.....	صبر در بلایا
۱۶۲.....	صبر در عبادت

صبر در مصیبت	۱۶۲
آیات استقامت	۱۶۳
استقامت در اصحاب کهف	۱۶۴
بیان ملامهدی نراقی درباره صبر	۱۶۶
سه حدیث از پیامبر ﷺ	۱۶۷
دو حدیث از امیرالمؤمنین و امام باقر علیهما السلام	۱۶۸

فصل چهارم: حقیقت زهد و ترک دنیا

درس نهم: نظر دین درباره دنیا	۱۷۱
کج سوالات انگیزشی و امتحانی	۱۷۱
تفسیر غلط از زهد و ترک دنیا	۱۷۲
زهد در قرآن	۱۷۳
آیا علاقه به دنیا مذموم است؟	۱۷۴
راه حل ها	۱۷۶
منطق قرآن	۱۷۷
تفاوت میان علاقه و قناعت به دنیا	۱۷۸
ریشه منطق قرآن راجع به دنیا	۱۷۹
تربیت و اخلاق	۱۸۰
کمال مطلوب انسان	۱۸۰

درس دهم: تفکر اسلامی درباره زهد و ترک دنیا	۱۸۲
کج سوالات انگیزشی و امتحانی	۱۸۲
تحلیل معنای زهد و زاهد	۱۸۳
دو نوع زهدی که مورد قبول اسلام نیست	۱۸۵
مفهوم واقعی زهد	۱۸۹
هدف های زهد اسلامی	۱۹۰

۱. ایثار	۱۹۰
۲. همدردی	۱۹۱
جلوه هایی از زهد صحیح	۱۹۲

درس یازدهم: فلسفه زهد در تفکر اسلامی	۱۹۵
کج سوالات انگیزشی و امتحانی	۱۹۵
داستان امام صادق علیه السلام در خصوص همدردی	۱۹۸

۳. آزادی و آزادی ۱۹۹
- سبکباری ۲۰۱
۴. هماهنگی با اقتضای زمان ۲۰۴
۵. درک لذت‌های معنوی ۲۰۶

فصل پنجم: موانع سیر اخلاقی

- درس دوازدهم: علل مفاسد اخلاق ۲۱۰
- ک: سوالات انگیزشی و امتحانی ۲۱۰
- الف: محیط و معاشر بد ۲۱۱
- ب: افراط و تفریط در کار ۲۱۳
- ج: فقدان عدالت اجتماعی ۲۱۳
- د: بیماری ۲۱۴
- ه: جهل و نادانی ۲۱۴
- و: آرزوهای دراز ۲۱۴
- طول امل ۲۱۶
- اشکال ۲۱۷
- طول و عرض و ارتفاع آرزو ۲۱۷
- ارتفاع آرزو ۲۱۸
- نهی از تسويف در کلام پیامبر ﷺ ۲۱۸
- ز: تعصب باطل ۲۲۰
- ح: حسد ۲۲۲
- علل پیدایش حسد ۲۲۳
- تقویت عقل و ایمان ۲۲۳

بسم الله الرحمن الرحيم

پس از حمد و تسبیح خدای تعالی، سلام و درود خویش را به روان پاک استاد شهید مرتضی مطهری نثار می‌داریم که با شعاع فروزان خود، مردگان را حیات بخشید و به ظلمت‌ها نور افشاند، معلم شهیدی که پس از گذشت چند دهه از شهادتشان آثار و مآثر باقیمانده از آن فقید سعید همچنان از طراوت و سرزندگی خاصی برخوردار بوده، جوابگوی بسیاری از مسائل و نیازهای فکری جامعه می‌باشد. از این رو ولی معظم فقیه، آثار ایشان را به عنوان مبنای فکری نظام جمهوری اسلامی معرفی نموده است. در طول سالیان پس از شهادت ایشان در تنظیم و چاپ آثار استاد - خصوصاً در سال‌های اولیه - زحمات زیادی صورت پذیرفته که جای تقدیر و تشکر دارد، اما با توجه به تجربه مستمر طرح مطالعاتی آثار شهید مطهری و بازخورد نظرات مخاطبین و اندیشه‌جویان، لزوم بازنگری در نحوه چینش مطالب استاد، مشهود می‌باشد؛ بنا به ضرورت فوق، دبیرخانه بیش مطهر اقدام به بازنگری و بازسازی آثار ایشان نموده است.

ویژگی‌های کتاب اخلاق اسلامی

- ۱- از آنجا که انسان دارای سه ساحت وجودی جسمانی، عقلانی و قلبی است، برای وصول به کمالات انسانی می‌باید همه این ابعاد وجودی تحت تربیت و حیانی قرار گرفته تا رشد متعادل ایجاد شود. در کتاب تربیت و رشد کلیات، عوامل و نتیجه تربیت مورد بررسی قرار گرفت، سپس در کتاب عقل و علم به تربیت عقلانی توجه شد و در این کتاب تربیت نفسی و قلبی به عنوان شاخه‌ای از تربیت تحت عنوان اخلاق اسلامی مورد عنایت می‌باشد.
- ۲- در سیر مطالعاتی آثار شهید مطهری این کتاب به عنوان پانزدهمین کتاب جایابی شده است که از یک سو پس از مباحث «تربیت و رشد اسلامی» و «عقل و علم» قرار گرفته

و از سوی دیگر قبل از کتاب «عدالت» که یکی از مهمترین محورهای تربیت و رشد متعادل ابعاد وجودی انسان می‌باشد، مورد توجه قرار گرفته است.

۳- در فصل اول مباحث مقدماتی مطرح شده که شامل ضرورت اخلاق (درس بحران‌های معنوی و اخلاقی عصر حاضر) و تمایز اخلاق دینی با اخلاق سکولار (درس اخلاق بی‌پشتوانه و مسئله خودی) می‌باشد.

لازم به ذکر است که درس اول حاصل تلفیقی است از گفتار «بحران‌های معنوی و اخلاقی در عصر حاضر» موجود در کتاب فلسفه اخلاق انتشارات صدرا (مجموعه آثار، ج ۲۲) و سخنرانی دیگری تحت عنوان «بحران‌های معنوی و اجتماعی»، که توسط مؤسسه بینش مطهر پیاده‌سازی شده است.

در فصل دوم به بحث کرامت نفس به عنوان محور اخلاق اسلامی و روح حاکم بر آن صرفاً از دیدگاه منابع اسلامی پرداخته شده است. این گفتار در کتاب فلسفه اخلاق انتشارات صدرا (مجموعه آثار، ج ۲۲) موجود می‌باشد.

فصل سوم کتاب (مفاهیم اخلاقی اسلام) شامل پنج درس می‌باشد که همگی در کتاب گفتارهایی در اخلاق اسلامی چاپ صدرا (مجموعه آثار، ج ۲۹) موجود می‌باشد.

در چهارمین فصل کتاب به بحث مهم زهد اسلامی پرداخته شده است. درس اول این فصل در کتاب حکمت‌ها و اندرزهای انتشارات صدرا (مجموعه آثار، ج ۲۲) و دروس دوم و سوم آن در کتاب احیای تفکر اسلامی (مجموعه آثار، ج ۲۵) موجود می‌باشد.

آخرین فصل کتاب به موانع سیر اخلاقی اختصاص دارد که برگرفته از کتاب «حکمت‌ها و اندرزها» (مجموعه آثار، ج ۲۲) است.

۴- به منظور استفاده هرچه بیشتر اندیشه‌جویان، مباحث به صورت درسی ارائه شده و در ابتدای هر درس سئوال‌های اصلی و انگیزشی آن قسمت آورده شده است.

۵- سایر مطالب مرتبط با موضوعات این کتاب از کتب مختلف استاد گزینش شده و به عنوان مطلب تکمیلی در پاورقی قسمت مربوطه قرار داده شده است.

همچنین آن قسمت از یادداشت‌های استاد که مطالب جدیدی علاوه بر مطالب کتاب داشته، در پاورقی قسمت مرتبط آورده و با عنوان یادداشت استاد متمایز شده است.

۶- چرایی و چگونگی سیر مطالعاتی برنامه ریزی شده در چهار سطح، در کتاب بینش مطهر توضیح داده شده است. اندیشه‌جویان سیر مطالعاتی آسان به مشکل بینش مطهر، لازم است در ابتدا چگونگی مواجهه با آثار استاد شهید مطهری را از کتاب بینش مطهر، مطالعه نمایند.

۷- مطالعه، مباحثه و تدریس این کتاب برای سه هفته در نظر گرفته شده است و برنامه زمان‌بندی مطالعاتی و مقرری این کتاب به شرح زیر می‌باشد:

هفته اول	دروس اول تا چهارم	۶۵ صفحه	پاورقی‌ها جهت مطالعه اختیاری توصیه می‌شود.
هفته دوم	دروس پنجم تا هشتم	۷۰ صفحه	
هفته سوم	دروس نهم تا دوازدهم	۵۰ صفحه	

۸- ترتیب کتاب‌های آثار شهید مطهری که در چهار سطح طراحی شده و مرحله‌بندی آنها در سیر مطالعاتی آسان به مشکل با رویکرد موضوعی و همچنین جایگاه این کتاب در این برنامه به شرح زیر می‌باشد:

سطوح چهارگانه سیر مطالعاتی بینش مطهر (۴ سطح در ۱۱ مرحله)

سطح یک	سطح دو	سطح سه	سطح چهار
مرحله اول	مرحله اول	مرحله اول	مرحله اول
۱. بینش مطهر	۱۳. تربیت و رشد اسلامی	۲۲. اسلام و ملی‌گرایی	۳۱. نهجی به نهج البلاغه
۲. آزادی انسان	۱۴. عقل و علم	۲۳. بیداری اسلامی	۳۲. معرفت‌شناسی
۳. آزادی بندگی	۱۵. اخلاق اسلامی	۲۴. ولایت فقیه و روحانیت	۳۳. علم اخلاق
۴. خدا در زندگی انسان	۱۶. حق و عدالت	۲۵. احیای تفکر دینی و علل دین‌گریزی	۳۴. عرفان اسلامی
مرحله دوم	مرحله دوم	مرحله دوم	مرحله دوم
۵. سیره نبوی ﷺ	۱۷. حقوق زن و مرد در اسلام، جلد اول (مبانی)	۲۶. اسلام و توسعه	۳۵. خداشناسی
۶. تبلیغ	۱۸. حقوق زن و مرد در اسلام، جلد دوم	۲۷. پایان پیامبری	۳۶. عدل و قدر
۷. مسئله نفاق	۱۹. حقوق زن و مرد در اسلام، جلد سوم	۲۸. انسان‌شناسی	۳۷. جامعه‌شناسی و تاریخ
۸. سیره امیرالمؤمنین ﷺ	۲۰. حقوق زن و مرد در اسلام، جلد چهارم (اخلاق جنسیتی)	۲۹. فطرت انسان	۳۸. پیامبرشناسی
۹. نهضت حسینی	۲۱. حقوق زن و مرد در اسلام، جلد پنجم (حجاب)	۳۰. کمال انسان و انسان کامل	۳۹. امام‌شناسی
۱۰. امر به معروف و نهی از منکر			۴۰. رستاخیز
۱۱. سیره معصومین ﷺ			
۱۲. مهدویت			

کتاب ضامنه (۱- اقتصاد اسلامی ۲- تاریخ عقاید اقتصادی ۳- کتب مباحث فلسفی)

* مفاد کلیه مباحث تفسیری استاد در کتب بینش و رفتار قرآنی توسط انتشارات بینش مطهر به چاپ رسیده است.

در پایان با توجه به اینکه ممکن است در چیش مطالب کتاب، بتوان با نظم و ترتیب‌بندی بهتر، نتیجه مناسب‌تری از تأثیر مباحث استاد مطهری برای مخاطبین این اندیشه‌های بلند حاصل گردد، از مخاطبین و اندیشه‌جویان این آثار گرانسنگ متواضعانه درخواست می‌گردد، ما را از راهنمایی‌های ارزشمند خود بهره‌مند فرمایند.

و من الله التوفیق

دبیرخانه بینش مطهر

سید محمد صالح هاشمی گلپایگانی